HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

דאי לא תימא הכי. הרי שלא ירמיה לאותן שהיו בבבל שגלו עם יכניה י״ל שהם קודם גלות לדקיהו בנו בתים ושבו כי לא תלאו משם עד מלאת לבבל שבעים שנה למה ליה להזהירם על זאת אלא עלה טובה (ד) קמ״ל דהוה משיא אותם הכא נמי עלה טובה בעלמא היא:

הדעו. דכל עצמו היה יגע ליעצם עצה טובה דקאמר להו נמי מקום גניזת שטרותיהם היכן הם מתקיימים יותר: **מחיל איניש.** על פירות קרקעו לאדם האוכלן: **אלא מעתה.** כיון דאמרי שנין מחיל תיהדר ארעא ממי שיגא עליו ערעור לסוף שנתים תיהדר ארעא לבעלים לבר מפירי דהא מחיל ליה עלייהו: **אלמה אמר רב נחמן.**

לקמן בשמעתין:

עד כאן פירוש רש״י זצ״ל (ד)

מכאן ואילך פירוש רבינו שמואל ב״ר מאיר

אלמה אמר רב נחמן. לקמן בשמעתין גבי מחזיק בקרקע מחבירו ואזיל אידך ואייתי סהדי דאכלן תרתין שנין ולא יותר ואמר רב נחמן הדרא ארעא והדרי פירי של שתי שנים: **תרתי לא קפדי.** על מה שזה יורד לתוך שדהו של חבירו (ה) בלא רשותו ומיהו פירי לא מחיל: **הנא קפיד.** הואיל ושילם בחולתו ליכנס בלא רשות הבעלים וזה ששתק ולא מיחה ודאי מכרו לו: **ה״נ דלאלתר היכוי חזקה.** למי שירד לנכסי דבי בר אלישיב הואיל ולא מיחו (ה): **אי מחיים נחפאי הוה מיזדהרנא בשטראי.** יותר מג׳ שנים. ומשני חברך חברא אית ליה ונודע לך שמחיתי ואם היתה לקוחה בידך כדבריך היה לך להזהר בשטרך יותר מג׳ שנים: **שאכלן רצופות.** אבל אם היתה שנה שניה ואחר כך אכלה שתי שנים שלישית ורביעית מלי אמר בעל השדה האי דלא מחאי לך הייתו משום דאוכרת לה שנה שניה דגלית אדעתך דלאו דידך הואי והלכך לא זרעת אותה: **חזקתן שלש שנים מיום ליום.** שלא יהיה הפסק ביניתם: **מהו דתימא מיום ליום.** דקתני מתניתין למעוטי מקוטעות דלא תימא שלש שנים מקוטעות קאמר כי היכי דקתני סיפא שדה הבעל חזקתה שלש שנים ואינה מיום ליום אלא ג׳ חדשים בראשונה וג׳ חדשים באחרונה וי״ב באמצע:

שתא קמייתא לא קפיד וכו׳. תימה (ט) מנא לן דר׳ ישמעאל דוקא יליף משור המועד ולא רבנן אינהו נמי מלי גמרי משור המועד דהיינו טעמא נמי דלעיל דגמר משור המועד דכיון דקפיד בג׳ זמנין ולא מיחה ל״כ ודאי מכרה לו ונתנה לו וי״ל דלא דמי דודאי דר׳ ישמעאל דאזיל בתר אכילות שפיר מלי למיגמר משור המועד דמה התם הוחזק נגחן בג׳ פעמים אף כאן בשלש אכילות אם לא שמכרה לו היה מקפיד ואין זה וזה תלויים בשהוי זמן אבל לרבנן דתלוי בשהוי זמן כמה ישהה ויקפיד לא שייך למגמר משור המועד:

אלא מעתה מחאה שלא בפניו בו׳.

אור״י דליכא לאוקמי פירכא דאפיי אלמה (ו) דאמר רב נחמן הדרא ארעא והדרי פירי אלא אמר רבא שתא קמייתא לא קפיד איניש תרתי לא קפיד תלת קפיד א״ל אביי אלא מעתה כגון הני דבי בר אלישיב דקפדי אפילו אמאן דחליף אמיצרא דידהו הכי נמי דלאלתר הוי חזקה וכי תימא הכי נמי (ז) אם כן נתת דבריך לשיעורין אלא אמר רבא (א) שתא קמייתא מיזדהר איניש בשטריה תרתי ותלת מיזדהר טפי לא מיזדהר אמר ליה אביי אלא מעתה מחאה שלא בפניו לא תיהוי מחאה דאמר ליה אי מחית (ח) באפאי הוה מיזדהרנא בשטראי (ב) דאמר ליה (ג) חברך חברא אית ליה וחברא דחברך חברא אית ליה אמר רב הונא (ג) שלש שנים שאמרו הוא שאכלן רצופות מאי קמ״ל תנינא חזקתן שלש שנים מיום ליום מהו דתימא מיום ליום לאפוקי מקוטעות ולעולם אפילו מפוזרות קמ״ל אמר רב חמא (ד) ומודי רב הונא באתרי דמוברי באגי פשיטא לא צריכא דאיכא דמובר ואיכא דלא מובר והאי גברא מוברה מהו דתימא (ה) א״ל אם איתא דדידך הואי איבעי לך למיזרעה קמ״ל דאמר ליה חדא ארעא בכוליה באגא לא מצינא לינטר ואי נמי (ה) בהכי ניחא לי דעבדא טפי תנן חזקת הבתים והא בתים דביממא ידעי בליליא לא ידעי אמר אביי מאן מסהיד אבתים שיבבי (ו) שיבבי מידע ידעי ביממא ובליליא רבא אמר (ז) כגון דאתו בי תרי ואמרי אנן אגרינן מזיגה ודרינן ביה תלת שנין ביממא ובליליא אמר ליה רב יימר לרב אשי הני נוגעין בעדותן הן דאי לא אמרי הכי אמרינן להו זילו הבו ליה אגר ביתא להאי א״ל דייני דשפילי (ג) הכי דאיני מי לא עסקינן (ח) כגון דנקיטי אגר ביתא ואמרי למאן ליתביה אמר מר זוטרא (ט) ואי טעין ואמר ליתו תרי סהדי לאסהודי ליה דדר ביה תלת שני ביממא ובליליא טענתיה טענה ומודי

קמ״ל. רב הונא דדוקא קתני למעוטי מפוזרות: **ומודה רב הונא.** דדי לו בחזקת אכילת שנים מפוזרות: **באחרא דמוברי באגי.** במקום שנוסגין לזרוע שנה ולהוביר שנה שלא להכחיש את הקרקע דהא אחזיק בה כדמחזקי אינשי. ומיהו שנה שהוביר אינה עולה (ו) לחשבון שלש שני חזקה ולריך לשמור שטרו יותר משלש שנים עד שילקוט שלש שנים. ואי טעין אידך אני באתי בתוך שלש ומצאתי שדה ריקם ולכך לא מחיתי מלי א״ל מ״מ היה לך למחות שאע״פ שלא זרעתיה הייתי עושה בה ניר שאחר הקליר והיה לך להבין שבשביל שלא להכחיש כחה לא חפצתי לזרעה כמנהג שדות העיר: **והאי גברא מובר.** ועומדת בין שדות בורות כמותה: **הדא ארעא בכוליה באגא.** שדה אחת זרועה בתוך בקעה גדולה אינה יכול להושיב אם שומר לבדו בשבילה אבל כשכולן זרועות שוכרין שומר בין כולם וגם (ו) כן אין מכניסין אם בהמות: **דעבדה טפי.** בשנה הבאה: **בליליא לא ידעי.** ואפילו הכי הוא חזקה דבשלמא גבי שדה וכל הנך אין דרכן לעשות מלאכה בלילה וכשמעמידין (ו) עדים על מלאכת ימי שלש שנים הרי זו חזקה אבל בתים שדרך לדור בהן בלילה והוה אין יכול להביא עדים שראוהו דר אף בלילות וכיון דלית ליה סהדי על הלילות הוו להו מפוזרות ואם איתא לדבר הוגא הא מלי אידך למיטען אני ראיתי שלא היית דר בלילות ולכך לא חשתי למחות דגלית אדעתך דלאו דידך הואי ואמאי הוא חזקה: **שיבבי.** השכנים שלו שראוהו דר בו יום ולילה (ו) היו רגילין להעיד: **שיבבי מידע ידעי.** ואם יטענו ויאמר אייתי לי סהדי דליירת ביה ביממא ובליליא יוכלו להעיד לו ומיהו אנן לא טעינן ליה כדמפרש בסמוך:

דאי לא. שאם אין מעידין שהבית של משכיר: **דייני דשפילי.** שאינן בקיאין בדין דייני הכי לקבל עדות אלו אם כבר נתנו שכר הבית למשכיר ומעולם בכי האי גוונא לא איירי רבא: **אמר מר זוטרא אי טעין כו׳.** מילתא באנפי נפשה היא דפשיטא ליה למר זוטרא דאע״ג דבעו כל הנך אמוראי לעיל ג׳ שנים רצופות אפ״ה אין מחייבין את המחזיק להביא עדים שיעידו בפירוש על כל הימים והלילות אלא יעידו שאם שראוהו דר ג׳ שנים ומסתמא אם (ח) דר בבית אף בלילות דר בו וקאמר מר זוטרא דאי טעין מערער ואמר אייתי סהדי כו׳ טענתו טענה וצריך שיבואו עדים של לילות וימים לכיון דטעין טענת ברי דקאמר אני ראיתיו שלא דר בלילות בביתי ולכך לא מחיתי ואין חזקתו חזקה ולכך אני אומר אייתי סהדי דדר ביה תלת שנין בין ביממא בין בליליא הלכך צריך להביא עדים להכחישו ולומר לו שהיה לו למחות: הכי

דייני דשפילי מושפלים. דייני הכי שיהיו מאמינים להם מאחר שנתנו השכירות מי לא עסקינן דנקטי אכתי אגרי בידי׳ ואמרי למאן ניתביה דאכתי לא יהבי דאינהו לא איכפת להו למאן מחייב להו למתביה אי למערער משום הכי מיהמני דלא נגעי בעדותן: אמר מר זוטרא כשטען המחזיק כבר היא בידי שני חזקה ואמר המערער לייתי סהדי דלסהוד ביה דדייר בה תלת שנין ביממא ובלילה טענתיה טענה אבל אי לא טעין הכי אנן לא ילפינן ליה למטען:

ו) נראה דל״ל ואמצעית שלמה דשלמות בעינן ולעולם לפי׳ מפוזרות וכו׳.

מסורת הש״ס

ה) [לקמן לג:], ג) [שבת לח: מגילה יח: ניעין יד. חולין ט. לב.], ג) [לעיל כח: וש״נ], ד) בדפוס פיזרו הנוסח ״כלן מת כש״י ז״ל״, ה) המהרש״ל מוחק תיכוה, אל תכיכו, ו) [וכשמעידין. רש״ן], ז) ל״ל הס,

תורה אור השלם

1 בְּנוּ בָתִּים וְשָׁבוּ וְנִטְעוּ גְנוֹת וְאִכְלוּ אֶת פִּרְיָן:
ירמיהו כט ה

2 כֹּה אָמַר יְיָ צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לְקוֹחַ אֶת הַסְּפָרִים הָאֵלֶּה אֵת סֵפֶר הַמִּקְנֶה הַזֶּה וְאֵת הַחָתוּם וְאֵת סֵפֶר הַגָּלוּי הַזֶּה וּנְתַתָּם בִּכְלִי חֶרֶשׂ לְמַעַן יַעֲמֹדוּ יָמִים רַבִּים:
ירמיהו לב יד

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ אי מחית באנפאי הוה: (ב) שם מהו דתימא מצי א״ל אם איתא דאינטר ואי נמי: (ג) שם דייני דשפילי דייני הכי מי לא: (ד) רש״י ד״ה דאי לא וכו׳ עלה עומה היה משיא כל״ל ותיומת קמ״ל דהוא ממקן: (ה) רשב״ם ד״ה ה״נ דלאלתר וכו׳ ולא מיהו הס״ד ואם״כ מ״ש טפי לא מזדהר הלכך היה לבעלים הראשונים למחות בתוך שלש שלא יחזיק בקרקע שלו ואם לא מיחה הפסיד הס״ד ואם״כ מ״ש אי מחית: (ו) ד״ה בתתכן וכו׳ עוה לו לתשבון וכו׳ עד שילקוט תנוחות ג׳ שנים ואי טעין אידך ואומר אני: (ז) ד״ה מלא וכו׳ וגם אין מכניסין שם: (ח) ד״ה אמר מר זוטרא וכו׳ ומסתמא אם בימים דר: (ט) תוס׳ ד״ה שתא וכו׳ תימה א״כ מנא לן: (י) ד״ה אלא וכו׳ כשהן דרין בעיר אחת וכו׳ לנוח לעיר אחרת: (כ) ד״ה הכי וכו׳ חזקה האחר בדין ויתבע:

מוסף תוספות

א. דדייקינן מדתנן שלש ארצות לחזקה (לקמן לח.) דמחאה שלא בפניו הויא מחאה, כיון שחזקה מועלת כשהוא עמו במדינה ומנא ליה דילמא לעולם לא הויא מחאה ומה שחזקה מועלת לפי שהיה לו לבא אצלו כששמע שהחזיק אלא ודאי אינו מחויב לבא אצלו וכיון שאינו יכול למחות עד שתבא המחאה לאזניו אין החזקה חזקה דעיקר ראיית החזקה מדלא מיחה המערער וזה לא היה יכול למחות. שיטה מקובצת בשם תוס׳ הרא״ש (כח:). ב. [דהא א״צ לפורעו בעדים. תוס׳ שבועות מה: ג. דרחמנא אמר (דברים יט) על פי שנים עדים יקום דבר דמשמע הנאמנים בדיבור בלבד אבל העדים הטענים לישבע קודם שיאמנו דבריהם אין ממש בעדותם. תוס׳ קידושין מג: ד. כי שמא יביא הלוקח עוד עדים אחרים. רשב״ם.

רבינו גרשום

אלא אמר רבא. משום האי טעמא אמרו רבנן דבעינן ג׳ שנין לחזקה: מחיל אינש

ואינו חושש אם יעשה בה חבירו כלום תבואה אבל תלת לא מחיל והיכא דלא מיחה בג׳ שנין בודאי הוה חזקה: אם כן הואיל דאמרת דתרתי שנין מחיל ליה מאי דעביד בגוה: אם כן מיחה והדרא ארעא תיהדר לבר מפירי דעבד בה דקיימא השתא אלמה אמר רב נחמן וכו׳: לא קפיד אם שלא ברשותו ירד בה. תלת קפיד שלא יחזיק בה ומוחה: הכי נמי דתהוי לאלתר חזקה אם נשתמש אדם בנכסי דבר אלישיב. נתת דבריך לשיעורין דלמאן דלא קפיד יהבת ג׳ שנין לחזקה ולמאן דקפד לאלתר הוי חזקה: [תרתי ותלת] מיזדהר אינש בשטריה. שיהא שמור שאם יערער אדם על מקחו שיהא לו לראיה ושוב מייאש לשומרו וכיון דהכי

עין משפט נר מצוה

ג א מיי׳ פי״א מהלכות טוען הלכה ב סמג עשין לה טוש״ע מ״מ סי׳ קמ סעיף ז:
ד ב מיי׳ שם הל׳ ד וסמג שם טוש״ע מ״מ סי׳ קמו סעיף א:
ה ג מיי׳ שם פי״ב הל׳ ד סמג שם טוש״ע מ״מ סי׳ קמ סעיף ח וסי׳ קמא סעיף כ:
ו ד ה מיי׳ שם וסמג שם טוש״ע מ״מ סימן קמא סעיף ג:
ז ו ז מיי׳ שם הלכה ב סמג שם טוש״ע מ״מ סי׳ קמ סעיף ח וע״ש בהגה:
ח ח [וע״ש בהגהות ומש״מן] טוש״ע שם סעיף ט וסי׳ לו סעיף יב:
ט ט מיי׳ שם הלכה ב טוש״ע שם סי׳ קמ סעיף ח:

רבינו גרשום (המשך)

קים להו לרבנן דטפי לא מיזדהר מכלל שאם יבוא ויערער אדם לאחר ג׳ שנין אין בדברו ממש אע״פ שאבד השטר משום דמוקמינן ביודו בעדי חזקה שיש בידו ג׳ שנים: א״כ דטפי לא מיזדהר הואיל ולא שמע שום מערער. אם כן כי מיחה אדם בתוך ג׳ שנים במקום אחר שלא בפניו אמאי הוי מחאה הא מצי אמר ליה האי כיון דלא מחית באפאי לא מיזדהרנא בשטראי: ומשני דאמר ליה אידך חברך חברא אית ליה והוה לך לשמור שטרא: למעוטי מקוטעות שלא תהא סוף ראשונה ותחלת אחרונה ואמצעי׳ שלמה ה) ולעולם שלמות בעינן ואפי׳ מפוזרות כגון שנה הראשונה ושלישית וחמישית קמ״ל רב הונא דרצופות בעינן ג׳ שנים והיינו מיום ליום דקאמר מתני׳: מודי רב הונא באתרא דמובר באגי. אידך חברך חברא אית ליה שאותה שדה שזורעה שנה אחת. שניה מניחין אותה בורה אם כך דגילין אפי׳ לא החזיק כי אם מפוזרין הוה חזקה דמצי למימר ליה למערער החזקתי בה בשעה שרגילין בני אדם לעבוד שדותיהן: קמ״ל רב הונא. דמצי למימר לי׳ המחזיק איזרענא ארעאי הואיל דהני סביבותי אינן זורעין חדא ארעא בכולי באגי דאינן זרועין לא מצינא למינטר מקמיה דריסת רגל עוברין ושבין ומשו״ה לא זרענא לה. ואי נמי מצי למימר בהכי ניחא ליה דלא למיזרעה דעבדא טפי בשתא אחרינתא: בליליא לא ידעי אינשי אי דייר בה המחזיק אי לא ואע״ג דהני תלת שנין אינן רצופין משום לילותא אפ״ה הויא חזקה וקשיא לרב הונא דאמר בעינן רצופין: ומתרץ אביי דמאן מסהיד אבתים דהאי מחזיק דייר בהם שיבבי הבית ואינהו מידע ידעי דהוה דייר ביה בין ביממא בין בלילה ואכתי רצופות ניהו: ורבא מתרץ כגון דאתו וכו׳ אנן אגרניה מינה דמחזיק: הני עדים נוגעין בעדותן דמשום ריוח שלהן מסייעי למחזיק דאי הוי אמרי ביממא דיירינן בלילה לא דיירינן לא הויא חזקה ושלא כדין יהביתו ליה ואכתי חייבין אתון למיתן למערער זימנא אחריתא אגריה ומשום הכי נוגעין בעדותן הן ואמאי מהימני. אמר ליה רב אשי